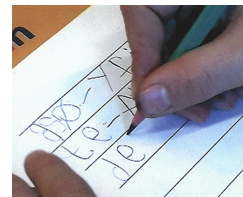

PD-modul "Læsevanskeligheder"

– torsdag den 3. april 2008

Emne 1:
Forudsigelse og forebyggelse
af læsevanskeligheder
i førskolealderen

Emne 2:
Taleprocesseringsvanskeligheder
hos børn med læsevanskeligheder

24-03-2008

Marianne Aaen Thorsen

1

Disposition

- ✚ **Hvad er sprog**
- ✚ Talesproglig udvikling og sammenhæng med læseudvikling
- ✚ Mulighed for at forudsige og forebygge læsevanskeligheder i småbørnsalderen
- ✚ Mulighed for at forudsige og forebygge læsevanskeligheder i børnehaveklassen
- ✚ Taleprocesseringsvanskeligheder hos børn med læsevanskeligheder

24-03-2008

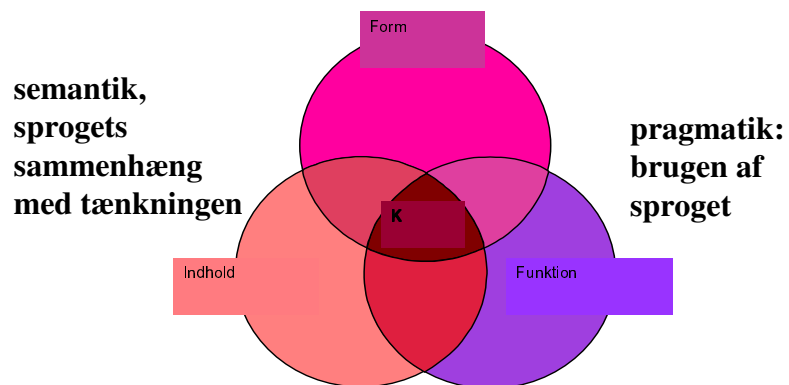
Marianne Aaen Thorsen

2

Margareth Laheys cirkelmodel af sproget

fonologi, syntaks, morfologi, sprogmelodi

fonologisk og morfologisk opmærksomhed

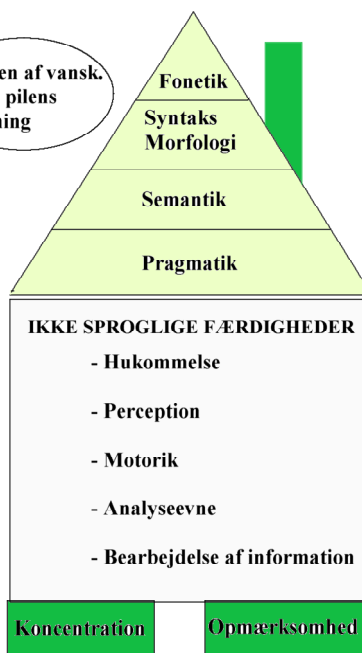
Inge Benn Thomsen:
Sprogvidenskab og praktisk
undervisning, 1995

24-03-2008

Marianne Aaen Thorsen

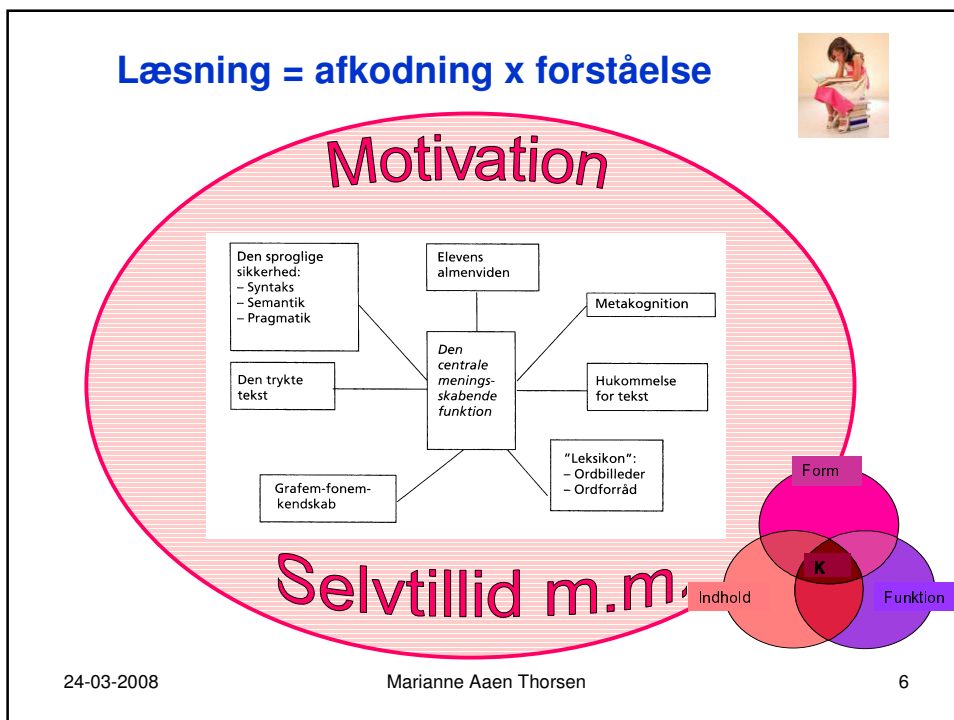
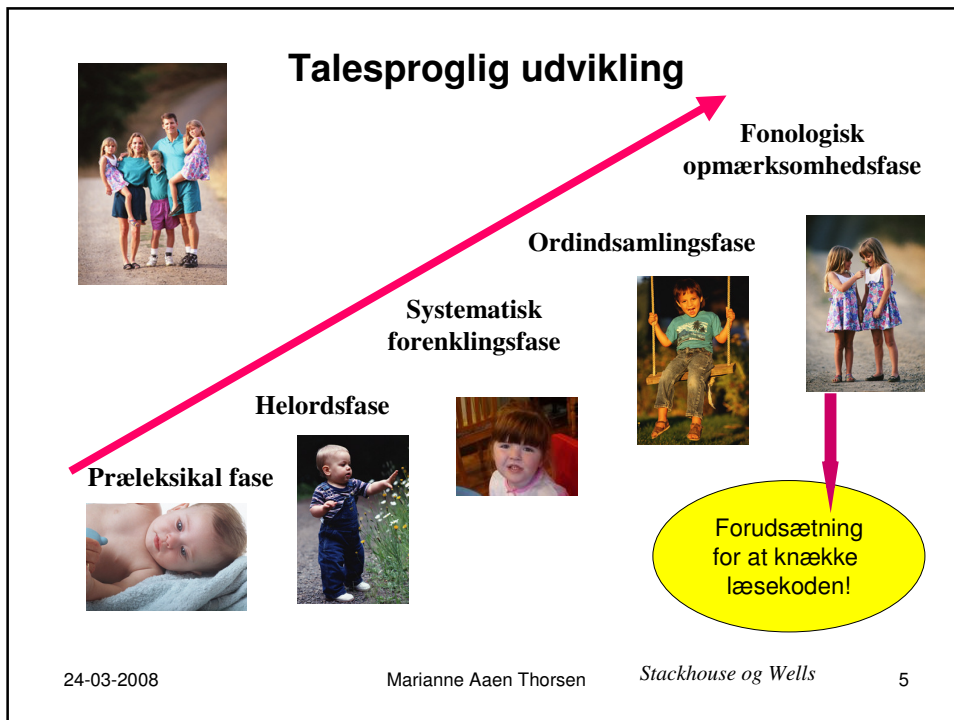
3

Graden af vansk.
oges i pilens
retning

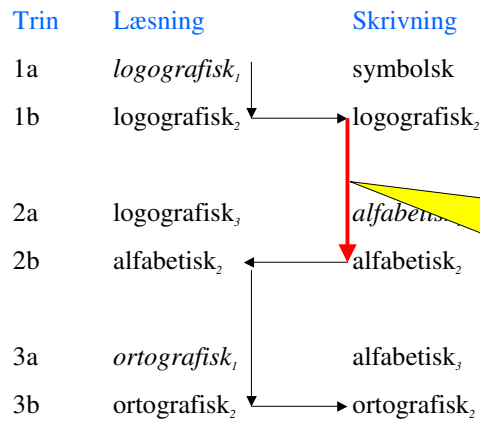

24-03-2008

4

Uta Friths 6-trinsmodel

Kræver fonologisk opmærksomhed - opdele ord i fonemer, identificere og håndtere disse

24-03-2008

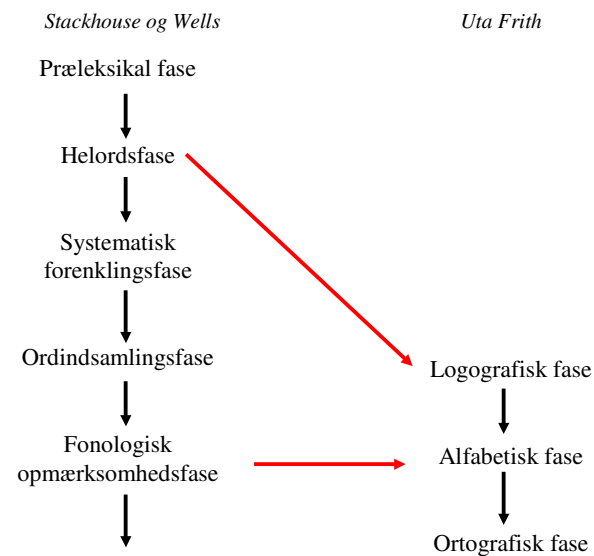
Marianne Aaen Thorsen

7

Kobling til Stackhouse og Wells

Talesprogsudvikling

Læseudvikling

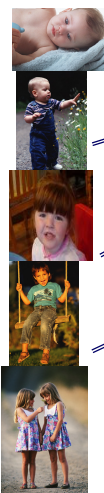
24-03-2008

Marianne Aaen Thorsen

8

Udvikling af fonologisk / fonem-opmærksomhed i relation til den talesproglige udvikling

Talesproglig udvikling

24-03-2008

Udvikling af fonologisk/fonemopmærksomhed

Goswami & Bryant

1. opdager: sætninger består af ord
2. opdager: ord kan rime
3. opdager: ord kan have samme forlyd, slutlyd og indlyd
4. ord kan nedbrydes i stavelser
5. ord kan nedbrydes i onsets og rime

Skolestart

6. man kan lave et nyt ord ved at tage en lyd væk fra et andet
7. man kan danne ord ved at sammensætte fonemer
8. man kan opdele ord i fonemer

9

Normal udvikling fra funktionelt sprog – til upåfaldende sprog – til opmærksomhed på sprog

Fonologisk opmærksomhed

- vigtig for at kunne udnytte bogstav-lyd-forbindelserne i afkodningen

- opfatte rim
- klappe stavelser

For små børn er sproget som et vindue:

De kan se verden igennem det, men vinduesglasset lægger de ikke mærke til!

"Det lyder sjovt"

10 – 15% af børn har forsinket sproglig udvikling

Vigtigt at lege med sproget i børnehaven og derhjemme

24-03-2008

Marianne Aaen Thorsen

Morfologisk opmærksomhed

- vigtig for at forstå og for hurtig afkodning

- sammensatte ord
- bøjningsendelser

En hugorm hugger

En kobraslange
kobraer

10

Transparenthed i sprog

Græsk
Finsk
Tysk
Italiens
Spansk

Svensk
Norsk
Hollandsk
Islandsk

Fransk
Portugisisk
Dansk

Engelsk

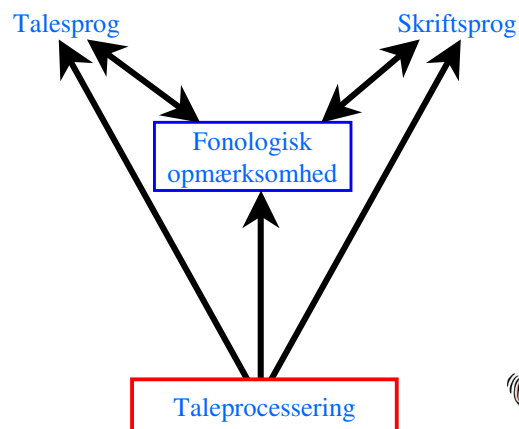
I intransparente sprog er børn
længere tid om at blive fonologisk
opmærksomme
- dansk er et "vokalsprog" og
ordgrænser er utydelige

24-03-2008

Marianne Aaen Thorsen

11

Forholdet mellem talesprog og skriftsprog

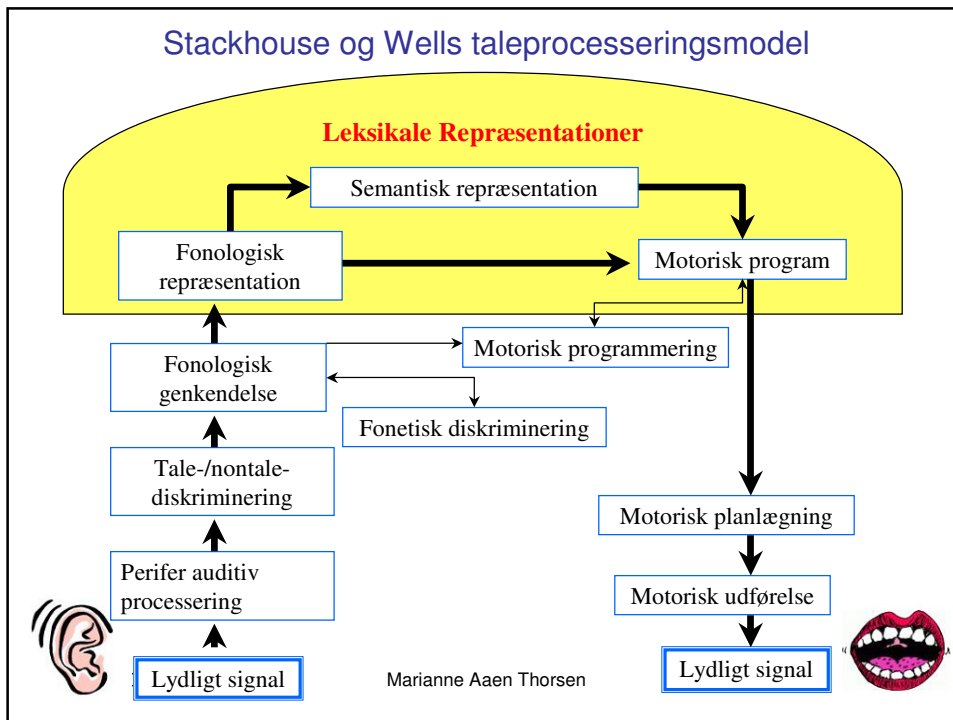

24-03-2008

Marianne Aaen Thorsen

12

Stackhouse og Wells taleprocesseringsmodel

Læsevanskeligheder

	God afkodning	Ring afkodning
God forståelse		Primært afkodningsvanskeligheder
Ring afkodning	Primært sprogforståelsesvanskeligheder	Både afkodnings- og sprogforståelsesvanskeligheder

Scarborough-undersøgelsen

– 32 børn hvoraf 20 fik læsevanskeligheder, 1990

Tidlige sproglige kendetegn ved de børn, der udviklede læsevanskeligheder:

2½ årsalderen: kortere og mere enkelt opbyggede sætninger, flere udtalefejl

3 årsalderen: ordforråd ringere (kvalitet - kvantitet)

5 årsalderen: ringere til at benævne med ord, rime og parre bogstav med lyd.

24-03-2008

Marianne Aaen Thorsen

15

Ordblinde forældre?

Risikotejn i talesproget

Præleksikal fase

Helordsfase

Systematisk forenkling-fase

Ordindsamlingsfase

Fonologisk opmærksomhedsfase

Skelle lyd (vokallængde ba/da/ga),
Lyytinnen

Færre sproglyde i pludren,
Locke

Forsinket talesprogsudvikling

Langsomme-re ordforrådsudvikling

2½ år: kortere og mindre enkelt opbyggede sætninger – enkeltord i lang tid

3 år: mindre passivt og aktivt ordforråd – korrelerer med læsefærdigheder ved 16 år

Forenkling-processer varer ved

Mindre modtagelig for børnerim

Morfemer

Funktionsord

Artikulation af lange ord og konsonantklynger

Mindre opmærksom på sproglyd

Mindre distinkt udtale af lange ord
- reduktion af konsonantklynger
- forkorter ordet

Ringe bogstavkendskab og ordmobilitetsvanskeligheder korrelerer med læsevanskeligheder

16

Ved overgangen fra børnehaven til skolen

I 5-årsalderen er der sammenhæng mellem kognitive og sproglige kompetencer og den tidlige skriveevne:

fonologisk opmærksomhed, ordforråd (kvalitet og kvantitet), verbal hukommelse, ordmobiliseringshastighed

Stefan Samuelson

Ringe bogstavkendskab i 5 års alderen sammen med ordmobiliseringsvanskeligheder korrelerer 100% med læsevanskeligheder *Lyytinen*

Efter skolestart er den skriftsproglige kompetence og viden om grammatik og morfologi de stærkeste prædikatorer for videre læse- og skriveudvikling.

Stefan Samuelson

24-03-2008

Marianne Aaen Thorsen

17

Førskole-forudsætninger for at lære at læse - sammenhæng med læsefærdigheder i 3. kl.

Sammenfatning af mere end 60 forskningsprojekter

- ✚ Spirende ortografiske færdigheder, fx bogstavkendskab
- ✚ Fonologisk opmærksomhed
- ✚ Sprogproduktion – ordforråd og benævnelse

Elbro/Scarborough, 2003

Elbro, 2006

24-03-2008

Marianne Aaen Thorsen

18

Tidlig indsigt – tidlig indsats

Omkring halvdelen af børn med talesproglige vanskeligheder i førskolealderen får læsevanskeligheder *Hauschildt & Elbro, 1992*

Hvordan observerer vi det enkelte barns sproglige udvikling?

Hvordan kan vi opdage, om det enkelte barn har vanskeligheder i sin sproglige udvikling?

3 års
sprogvurderingen

TRAS

24-03-2008

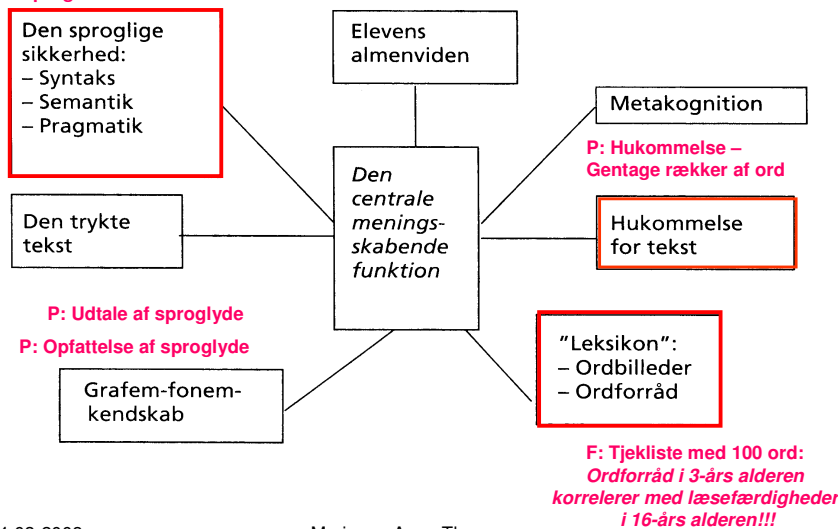
Marianne Aaen Thorsen

19

Hvilke forudsætninger kan man se i sprogvurderingen?

F: Sproglig opbygning (sætningsopbygning, endelser)

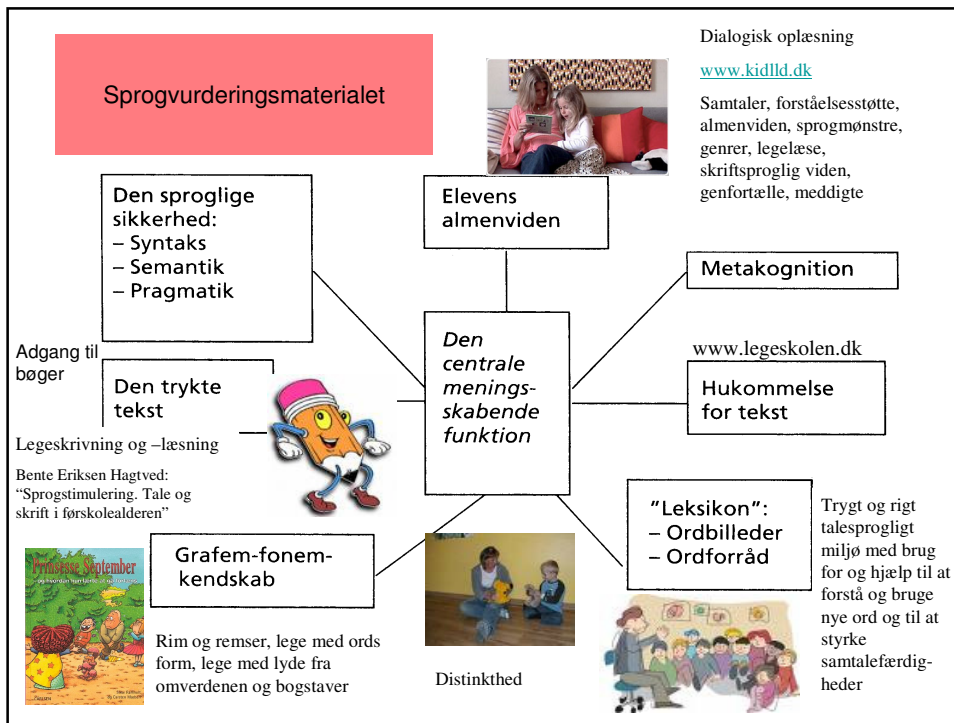
P: Sprogforståelse   P: Kommunikations-strategier

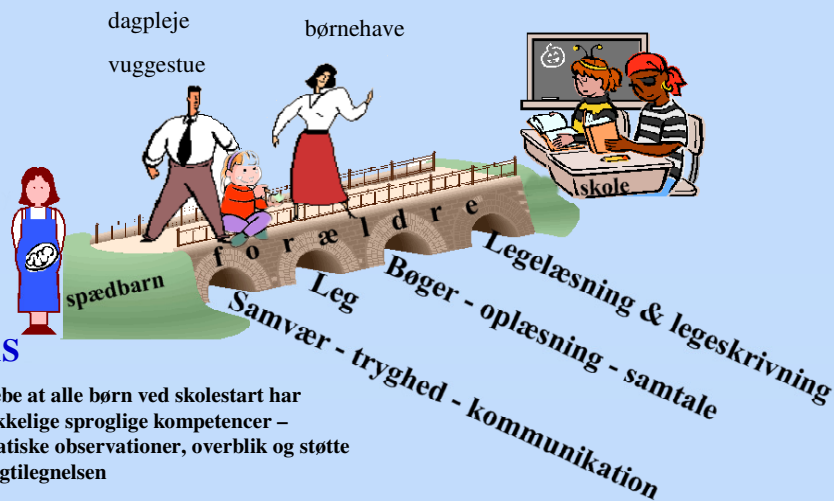
24-03-2008

Marianne Aaen Thorsen

--

Brobygning - på samme hammel

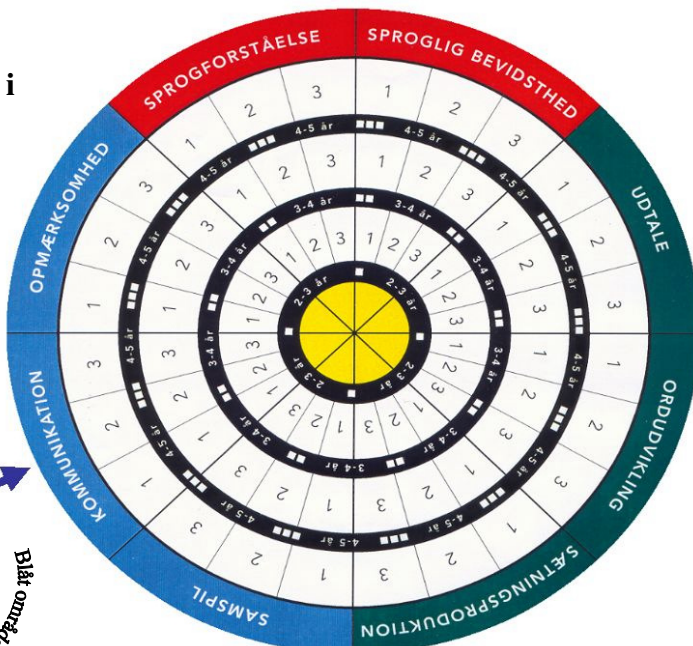
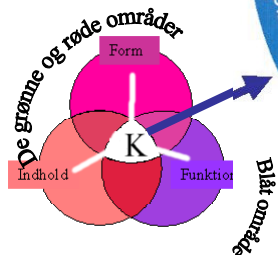
TRAS

Tilstræbe at alle børn ved skolestart har tilstrækkelige sproglige kompetencer – systematiske observationer, overblik og støtte til sprogtilegnelsen

Tidlig indsats, forebyggelse, råd/ vejledning

TRAS er med i overleveringen til skolen

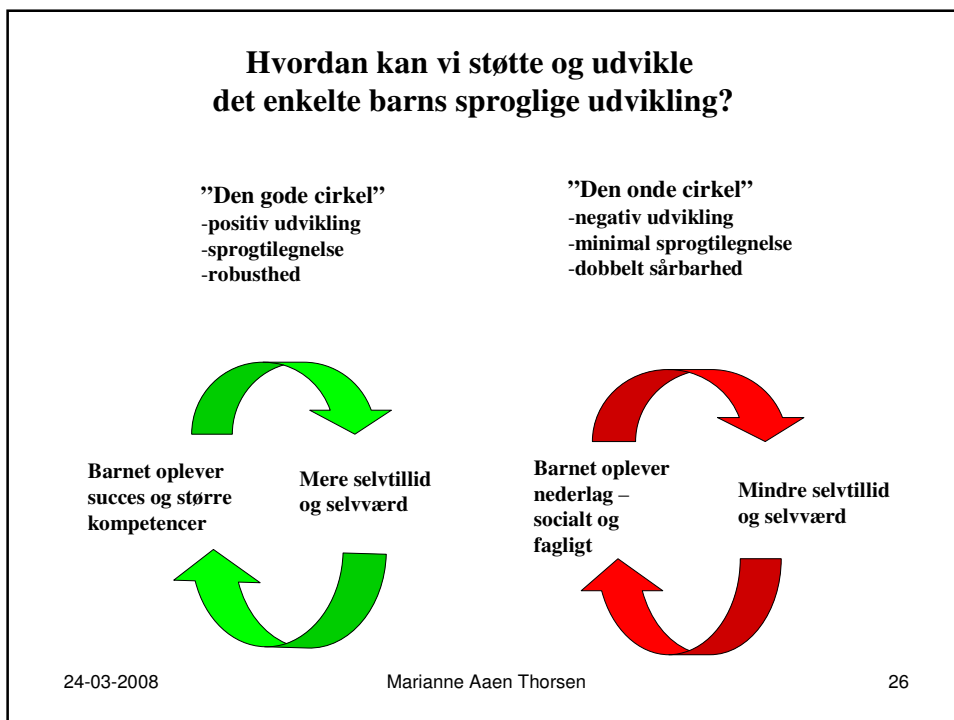
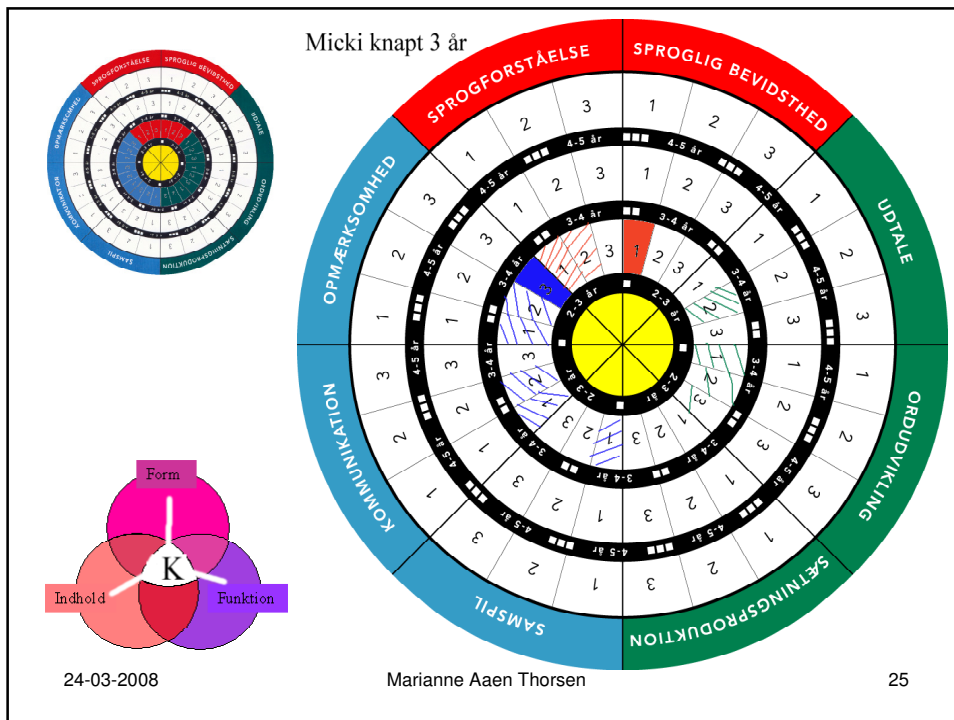
Sprogteorien i skemaet

24-03-2008

Marianne Aaen Thorsen

24

Indsatser for at forebygge dysleksi – i børnehaveklassen

Bornholmsundersøgelsen, Jørgen Frost, 1988:

Systematisk fonologisk opmærksomhedstræning

hver dag i 20 minutter i 8 måneder

Sætninger – ord – stavelser - fonemer

Københavnundersøgelsen,

Elbro, Borstrøm og Petersen, 1998:

BOF – børn af ordblinde forældre

Fonologisk opmærksomhedstræning med inddragelse af bogstaverne

½ time hver dag med fokus på de første lyde i ord – lege med at tilføje og erstatte disse, artikulere dem, 2 nye lyde om ugen og hyppige repetitioner

Risikoen for at udvikle store læsevanskeligheder i 2. kl. reduceres fra 40 til 17%!!

I 3. kl. ikke flere børn med massive læsevanskeligheder end blandt børn af normallæsere!

24-03-2008

Marianne Aaen Thorsen

27

Prædikatorer i børnehaveklassen

Københavnundersøgelsen, 1998

Læsevanskeligheder kan forudsiges ud fra barnets sproglige færdigheder i begyndelsen af børnehaveklassen i ca. 3 ud af 4 tilfælde.

Den bedst forudsigtelse:

- udtalekvalitet
- opmærksomhed på lyd
- bogstavkendskab

Forebyggende undervisning halverede risikoen for børn af ordblinde forældre – op til 7. kl.

BOF, 1998

24-03-2008

Marianne Aaen Thorsen

28

OAK - undersøgelsen

Undersøgelse ved Dorte Klint Petersen

Ringe bogstavkendskab

Ringe fonologisk opmærksomhed

Dårlig udtalestinkthed

Læsevanskeligheder

Nogle børn profiterer ikke af fonologisk opmærksomhedstræning – hvorfor?

Indistinkte fonologiske repræsentationer?

Kan man med en særligt tilrettelagt undervisning forbedre udtalestinktheden hos børn med dårlige sproglige forudsætninger for læsning?

Er der kun effekt på trænede ord – eller er der også transfer?

Betyder større udtalestinkthed bedre fonologisk opmærksomhed?

24-03-2008

Marianne Aaen Thorsen

29

Udvælgelse af 41 børn + kontrolgruppe på 46 børn

- Blandt de 30 % dårligste på Bogstavkendskab
- Blandt de 30 % dårligste på Fonologisk opmærksomhed (identificere første lyd, vokal)
- Lave mindst 25% fejl i at Tælle stavelser
- Ikke være blandt de 10 % dårligste i Find billedet (ordkendskab)

24-03-2008

30

Distinkthedstræning

12 uger – 4 lektioner om ugen:

2 lektioner med lærer og 2 lektioner med computer

3 aktiviteter :

- A. Segmentering/syntese (stavelser)
- B. Distinkthedsniveauer (finde, rette, rangordne udtalefejl/distinkthedsniveauer)
- C. Udtaletræning (maksimalt distinkt)

24-03-2008

Marianne Aaen Thorsen

31

Resultater af distinkthedstræning

1. Kan man med en særligt tilrettelagt undervisning forbedre udtaledistinktheden hos børn med dårlige sproglige forudsætninger for læsning?
2. Er der kun effekt på trænede ord – eller er der også transfer?
3. Betyder større udtaledistinkthed bedre fonologisk opmærksomhed?

24-03-2008

Marianne Aaen Thorsen

32

Forebyggende indsats i børnehaveklassen

Systematisk evaluering giver individuel indsigt Handleplaner Forebygge og afhjælpe

Bogstavkendskab
Udtaledistinkthed
Fonologisk opmærksomhed
Ordmobilisering
Verbal korttidshukommelse
Eftersige nonord
Ordmobilisering
Ordforråd, impressivt og ekspressivt
Morfologiske og syntaktiske færdigheder

24-03-2008

Marianne Aaen Thorsen

33

Forebyggende indsats i børnehaveklassen

Fonologisk opmærksomhed

Systematiske aktiviteter med fonologisk opmærksomhed kan mindske risikoen for senere vanskeligheder med at lære det fonematiske princip
(National Reading Panel, 2000)

Lydene skal kobles til bogstaver

Små elevgrupper (2 – 3 elever)

Intensiv intervention er mest effektiv (fx 1 timer om dagen)

24-03-2008

Marianne Aaen Thorsen

34

Forebyggende indsats i børnehaveklassen

Bogstavkendskab

Navn, form, lyd, artikulation (se billeder og tal om artikulationen), håndfonem, evt. historie/digt, bogstavhuset

Funktionelt bogstavkendskab:
forbind bogstaverne med deres lyd i skrevne ord – udtales distinkt

Legeskrivning (indtil barnet er i godt i gang med at lære det fonematiske princip)

24-03-2008

Marianne Aaen Thorsen

35

Forebyggende indsats i børnehaveklassen

Udtaledistinkthed

Systematiske undervisning i at blive opmærksom på ords udtale – arbejde fra ords ydre skelet og ind mod enkeltlyd.

- segmentere i stavelser, robotsprog
- syntese af stavelse
- finde og rette fejludtale
- finde den mest distinkte udtale
- øve udtale af den mest distinkte form

24-03-2008

Marianne Aaen Thorsen

36

Rækker det nu?

Arbejd med forudsætninger for det første læseindlæring:

- fonologisk opmærksomhed
- funktionelt bogstavkendskab
- distinkthedstræning

Arbejd også med forudsætninger for læseforståelse og videre læseudvikling:

- Syntaks
- Ordforråd
- Generel sproglig sikkerhed
- Skriftsproglig kompetence

24-03-2008

Marianne Aaen Thorsen

37

Forebyggende indsats i børnehaveklassen

Struktureret undervisning i tilegnelse af nye ord

Syntaks

Genrekendskab

Fortællingens grammatik

Metakognition, fx lytte efter fejl i lærerens oplæsning

Sammenkæde oplysninger og drage slutninger/konklusioner

NB!

Børn med lavt ordforråd skal lære 4-5 nye ord hver dag i børnehaveklassen!

24-03-2008

Marianne Aaen Thorsen

38

”Talebørn”

Følges tæt af talepædagog/læsepædagog

Måske undervisning i små grupper ved talepædagog/læsepædagog

Forældresamarbejde

24-03-2008

Marianne Aaen Thorsen

39

Hvilke sprogvanskeligheder fører især til læsevanskeligheder hos børn med tale/sprogvanskeligheder?

- Vanskeligheder inden for syntaks, morfologi og ordkendskab er især relateret til læseforståelse
- Vanskeligheder inden for ekspresivt ordforråd, auditiv hukommelse, er sammen med fonologisk opmærksomhed især relateret til ordafkodning
- **Jo flere områder** af sproget der er problemer med **desto større risiko** for læsevanskeligheder
- **Særlig stor risiko hvis der er både syntaktiske og semantiske vanskeligheder og problemer med fonologiske processer**

24-03-2008

Marianne Aaen Thorsen

40

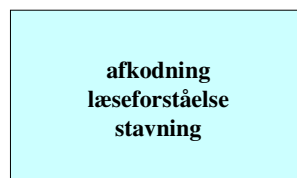
Kerstin Nauclér og Eva Magnusson Nordisk Konference i Øksnehallen

Kerstin Nauclér og Eva Magnusson fulgte 39 sprogforstyrrede børn i 12 år – fra skolestart til udgangen af gymnasiet e.l. Tilsvarende kontrolgruppe.

Børnehaveklassen

Fra 1. kl. til udgangen af ungdomsuddannelse:

Konklusion:

Hvis de sproglige vanskeligheder er mangelfuld evne til at udbygge sætninger eller forståelsesvanskeligheder, er sprogforstyrrelsen vedvarende, og barnet vil selv efter 12 år i skolen have ringere forståelse af både tale- og skriftsprog.

24-03-2008

Marianne Aaen Thorsen

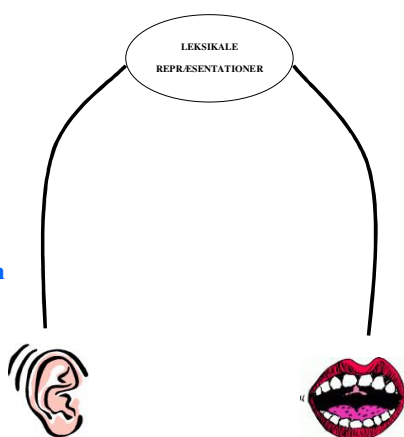
41

"Talepædagog-undersøgelser": Taleprocessering (fra input til output)

Formålet med en psykologvistisk tilgang:

At identificere og vurdere de forskellige niveauer i taleprocesseringen

- på inputsiden
- i de leksikale repræsentationer
- på outputsiden.

Test systematisk.

Hvor - præcist - hopper kæden af ?

Hvordan kan det påvirke tale- og læseudviklingen?

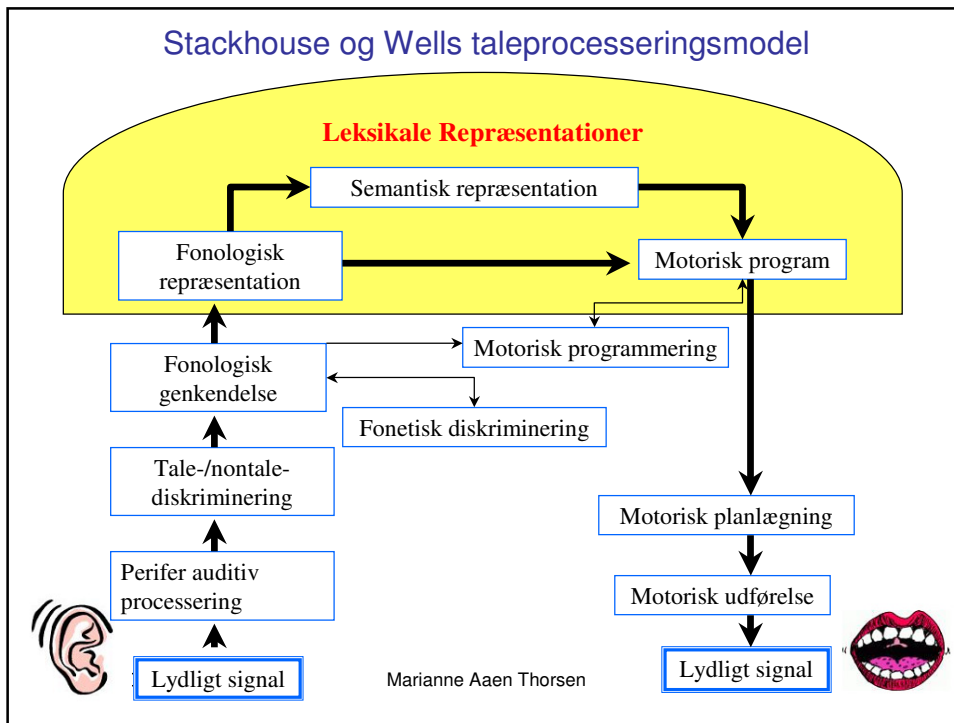
Det bliver lettere at intervenere præcist og adækvat.

24-03-2008

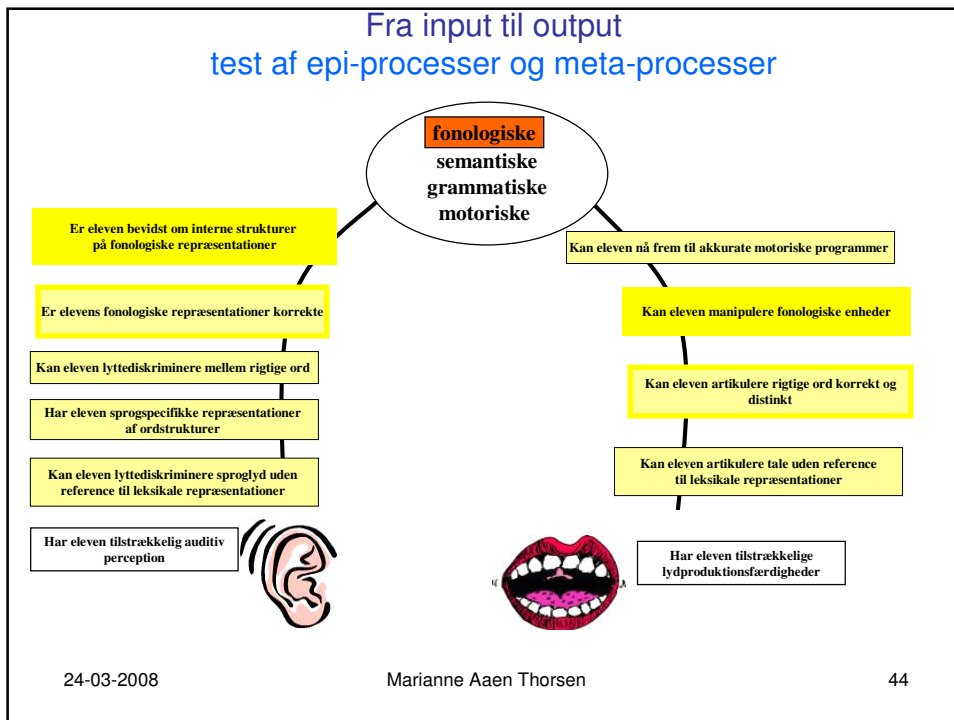
Marianne Aaen Thorsen

42

Stackhouse og Wells taleprocesseringsmodel

Fra input til output test af epi-processer og meta-processer

Fonologiske repræsentationer udvikler sig

Indeholder

lige *præcis tilstrækkelig information om lydstrukturen* i ordet til at gøre det *distinkt* fra de andre ord i barnets leksikon.

Når ordforrådet vokser

- må barnets fonologiske repræsentationer specificeres
- skal motorprogrammet udvikles, så ordene udtales i overensstemmelse med den fonologiske repræsentation.

24-03-2008

Marianne Aaen Thorsen

45

Hvorfor interessere sig for udvikling af distinkte fonologiske repræsentationer?

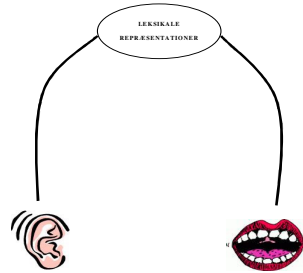
24-03-2008

Marianne Aaen Thorsen

46

Distinkthed

Udtaledistinkthed forudsætter, at personen har lagret distinkte mentale fonologiske repræsentationer

Faktorer der nedsætter udtaledistinktheden i naturlig tale

- hyppighed - han er ude *at* fiske
- ordstruktur - tryksvage stavelser ændres/reduceres – *paraply*
- redundans - han kører i sin *bil/pil*

24-03-2008

Marianne Aaen Thorsen

47

Eksempel på ikke korrekt og ikke distinkt udtale - pige i 1. klasse

Definition af distinkthedsformen

Den store danske udtaleordbog:

”Distinkthedsformen er den tydeligste udtale af ordet.”

Det er spisfritarter. Jeg har spajpøls og fridæl med.

Hvordan vurderes udtaledistinkthed

- alle stavelser udtales, ”krogdil”
- ingen ændringer i ordets lyde eller rækkefølgen af lyd, ”gabagebæger”
- vokal i tryksvag stavelse ændres eller udelades ikke ”parøply”, ”lokmotiv”

24-03-2008

Marianne Aaen Thorsen

48

Paradigmatiske og syntagmatiske fonologiske processer

Paradigmatiske

Fx

Tommer /kommer eller omvendt *Korben/Torben*

Dvs. konsekvent – lyderstatning – uanset konteksten

Syntagmatiske

Fx

Kralban/skraldespand eller *plaraply/paraply* eller *potili/politi*

Dvs. ændringer i ordets struktur – afhængig af konteksten

24-03-2008

Marianne Aaen Thorsen

49

Vurder udtalestinktheden og dens betydning for barnets skriftsproglige udvikling

Jeg **ska** i fridkub efter
gymastik. Så **ska** jeg **ha**
en **absil**.

Min far er **poløtimand**.
Min mor er **lær**.

Det rejjer – hvor er min **blably!**

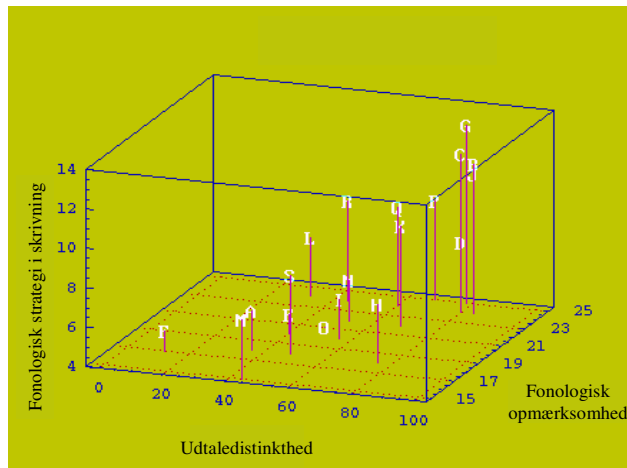
Tommer du?
Bussen **tører** nu!
Ellers **tommer** vi for sent **iden!**

24-03-2008

Marianne Aaen Thorsen

50

Udtaledistinkthed – fonologisk opmærksomhed – fonologisk strategi

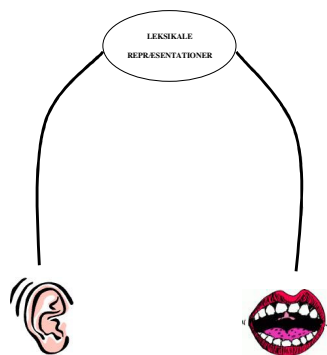
24-03-2008

Marianne Aaen Thorsen

51

Vanskeligheder på inputsiden i taleprocesseringen

Svigt i det fonologiske system –
vanskeligheder med fonologisk opmærksomhed

Problemer med bl.a.:

- at skifte fokus fra indhold til form
- fonologiske lege, fx spoonerisme
- at udnytte lydene i talesproget
- at skelne fonemer
- at segmentere ord i fonemer
- ordmobilisering
- **indistinkte fonologiske repræsentationer**
- **udtaledistinkthed**

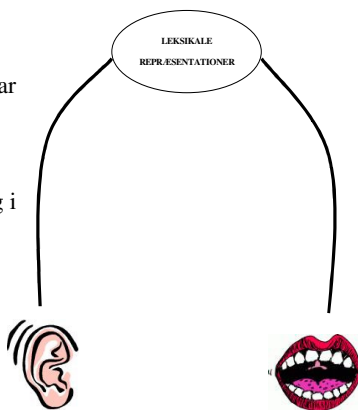
24-03-2008

Marianne Aaen Thorsen

52

Konklusioner

Selv om alle elever har dysleksi, har de vanskeligheder forskellige steder i taleprocesseringen og i forskellig grad.

Det får konsekvenser for læseudviklingen, når kæden hopper af tidligt i taleprocesseringen!

Hypotesen bekræftes:
Jo flere vanskeligheder i taleprocesseringen, jo flere vanskeligheder med at anvende fonologisk opmærksomhed i skrivning af ord.

24-03-2008

Marianne Aaen Thorsen

53

Konklusioner - fortsat

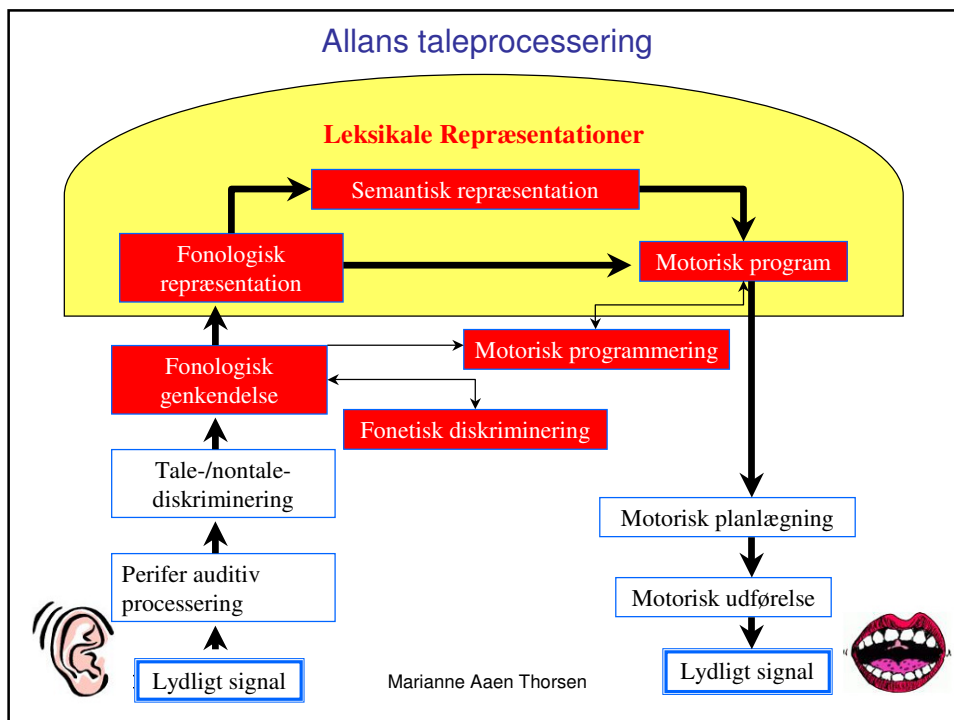
- Både talepædagogiske og læsepædagogiske undersøgelser er nødvendige ved børn med læsevanskeligheder
- Udtalestinkthed har sammenhæng med anvendelse af fonologisk opmærksomhed
- Undersøgelse af fonologisk opmærksomhed må sammenholdes med undersøgelse af taleprocessering

24-03-2008

Marianne Aaen Thorsen

54

Pædagogiske konsekvenser for undervisning af Allan

Opøve auditiv diskrimination

Øge fornemmelse for fonemstrukturen i talesproget

Udvikle fonologisk opmærksomhed og funktionelt bogstavkendskab

- Støtte vha. flere sanser – høre, aflæse læber, mærke artikulation, håndfonemer, legoklodser, Elkonins kasser
- Rim og tælle stavelser – distinkthed
- Knytte bogstavtræning sammen med fonologisk opmærksomhedstræning og eget talesprog, finde ord med samme forlyd

Eksempel fra hverdagen

Anna

- Testbatteriet – 10/10 i fonologisk subtraktion.
- IL-Lotte – 18 læsefejl: 2 overspring og resten af fejlordene ligner tekstord. Ingen forsøg på fonologisk analyse og syntese.
- IL- Lotte – vrøvleord ingen fremgang på et år.

- **Taler upåfaldende**
- **Har aldrig gået til talepædagog i bhv. eller skole**

24-03-2008

Marianne Aaen Thorsen

57

Test af Annas taleprocessering

	Sætningsspændvidde	Input 2.1, lyttediskriminere sproglyd (nonord)	Input 4.2, BKS i støj	Input 5.1, tælle stavelser	Input 5.2, benævne 2. Stavelse	Input 5.3, korrekte fonologiske repræsentationer	Input 6, rimest i rigtige ord	Output 1, Laura L, hastighed	Output 1, Laura L, benævne	Output 3, hjælp et barn i børnehaven, korrekthed	Output 3, hjælp et barn i børnehaven, distinkthed	Output 4, artikulation af nonord
Elev	A	I2.1	I4.2	I5.1	I5.2	I5.3	I6	O1.h	O1.b	O3.k	O3.d	O4
F	9	66	80	100	70	70	94	86	74	52	12	8
L	7	72	82	90	50	75	62	70	70	40	32	4
B	10	88	93	100	90	95	90	90	72	80	80	12
J	11	94	90	90	80	100	100	76	90	84	84	14
Allan	7	66	70	70	30	95	47	TB-4	TB-4	60	28	9
Anna		78	79	80	80	80	84	82	80	80	52	10

Testbatteriet:
fin verbal arbejdshukommelse
lidt lav fonemgenkaldelse (9)
lav spoonerisme (7)

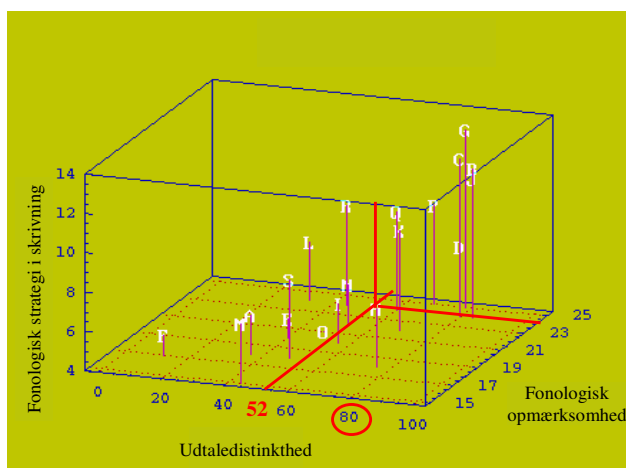
Kæden hopper af tidligt!

24-03-2008

Marianne Aaen Thorsen

58

Udtaledistinkthed – fonologisk opmærksomhed – fonologisk strategi – Anna

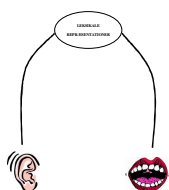

24-03-2008

Marianne Aaen Thorsen

59

Tale-læsepædagogisk indsats for Anna

Vanskeligheder

Auditiv diskrimination
Stavelser, ords ydre skelet
Genkende distinkt/korrekt udtalte ord
Udtaledistinkthed
Nonordsrepetition

Pædagogisk indsats

- kursus i artikulation af fonemer, knytte flere sanser sammen: auditiv, visuel, kinæstetisk, taktil. Hertil knyttes grafemerne samt deres standardudtaler
- genkende korrekt og distinkt udtalte ord
- sortere talte ord efter deres grad af udtaledistinkthed
- rette mangelfuldt udtalte ord
- udtale ord maksimalt distinkt, visuel støtte (grafisk)
- segmentere de øvede ord i stavelser og fonemer samt knytte relevante grafemer til
- sortere øvede ord efter forskellige kategorier, fx samme første/sidste/midterste stavelse, forlyd/udlyd/indlyd samt sætte grafemer til
- mobilisere ord med en bestemt første stavelse/forlyd osv. Knyt artikulatorisk viden og flere sanser til.
- samt naturligvis også arbejde med andre sider af sprog og læsning som fx morfemer, syntax, metakognition osv.

24-03-2008

Marianne Aaen Thorsen

60

Hvorfor er det vigtigt, at talepædagogen undersøger elevens taleprocessering?

- Selv om eleven kan udtale de fleste fonemer og også føre en samtale uden tydeligt hørbare tegn på vanskeligheder, kan han/hun stadig have vanskeligheder med sin taleprocessering, som er **det underliggende system** for både talesprogs- og skriftsprogsudviklingen
- Hvor kæden hopper af
- Styrker og svagheder
- Zonen for nærmeste udvikling
- Forudsætninger for både at udvikle, men også at anvende fonologisk opmærksomhed

**Dvs. læsepædagogen kan få mere præcis viden om,
hvordan undervisningen bør tilrettelægges**

24-03-2008

Marianne Aaen Thorsen

61

Talepædagogen og læsepædagogen som vigtige samarbejdspartnere

Læsepædagogen

Undersøger elevens skriftsproglige færdigheder og strategier.

Talepædagogen

Undersøger elevens taleprocessering for at kunne identificere de underliggende færdigheder, som bidrager til skriftsprogsudviklingen.

Talepædagogen og læsepædagogen

Elevers skriftsproglige færdigheder og strategier – herunder fonologisk opmærksomhed - skal fortolkes inden for den taleprocesseringsbaserede ramme.

Pædagogisk indsats

Talepædagogisk indsats for at styrke taleprocesseringsfærdigheder.
Læsepædagogisk indsats med udgangspunkt i styrkerne i elevens taleprocessering.

24-03-2008

Marianne Aaen Thorsen

62